

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

No2

2026
fevral

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 678 sahifa.
2026-yil, fevral

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANKLARIDA RISK-MENEJMENTNING TASHKILIY MODELLARI.....	26
Madaminov Bekzod Allayarovich	
“HUDUDGAZTA’MINOT” AJ DA AMALGA OSHIRILGAN LOYIHALAR SAMARASI	32
Shukurillaev Jahongir Botir o’g’li	
HARBIY XIZMATCHI AYOLLARNING MAXSUS KIYIM SIFATIGA QO’YILADIGAN DASTLABKI TALABLARNI SHAKLLANTIRISH	37
Abduraxmanova N.D., Mirtolipova N.X., Nasirullayeva G.S.	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА У ДЕТЕЙ	42
Закирова Бахора Исламовна, Каримов Достон Рустам угли	
ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И КРЕДИТНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА РЫНКИ ВЫСОКОЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	48
Бекзод Умматов	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	55
Вахидов Азизжон Саиджонович	
SUG’URTA FAOLIYATIDAGI MOLIVAVIY RISKLAR: BAHOLASH VA MINIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI	58
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
“ANDIJONDONMAHSULOT” AJ MISOLIDA XARAJATLARNING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI: AMALIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH TAVSIYALARI	62
Xayitboyeva Laylo Oybekovna	
XORIJIY MAMLAKATLARNING NORASMIY IQTISODIYOT DARAJASINI PASAYTIRISHDAGI TAJIRIBASI	66
Alimardonov G’ayratjon Nuraliyevich	
XO’JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA BARQARORLIK HISOBOTLARI AUDITINI SHAKLLANTIRISH	72
Xolikov Ravshan Anvar o’g’li	
PUL - KREDIT SIYOSATINING TRANSMISSION MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH	76
Obidova Zilola Ikromjon qizi	
HOMILADORLIK DAVRIDA AYOLLARDA UCHRAYDIGAN GESTOZLI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH	81
Nomurodova Farangiz Lazizovna	
AGRAR KORXONALARDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA INVESTITSIYA MEXANIZMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH YO’NALISHLARI	87
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA KICHIK BIZNES IQTISODIYOTINI TA’MINLASHDA INFRATUZILMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	92
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINING MAZMUNI VA TAMOIYILLARI	96
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ КОММУНИКАЦИЯМИ В ПРОЕКТАХ	101
Носирова Гулираъно Абдулазиз кизи	
DAVLAT BUDJETI JARAYONIDA MONITORING VA MOLIVAVIY NAZORATNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	107
Yax'yayeva Dilfuza Bagdatovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
RAQAMLI MOLIVA TEXNOLOGIYALARI EVOLYUTSIYASINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI VA YUZAGA KELISHI MUMKIN BO'LGAN XATARLAR TAHLILI	117
Ko'chimov Jahongir Shuxrat o'g'li	
GAZ VA GAZ KONDENSATINI YIG'ISH VA TAYYORLASH TIZIMLARI UCHUN ZAMONAVIY LOYIHALASH USULLARI TAHLILI	123
Abdirazakov Akmal Ibragimovich Namozov Og'abek Maxmud o'g'li	
AGILE PROJECT MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: STRATEGIES, FRAMEWORKS, AND BEST PRACTICES FOR SUCCESS	128
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORTYOR KORXONALARINING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA MUAMMOLARI	134
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	139
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
OPTIMIZATION OF ROADSIDE AUTO CAMPING SITES (REST AREAS) ON HIGHWAYS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFRASTRUCTURE GAPS AND CORRIDOR-BASED EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	150
Akramov Akbarjon Akmal ugli	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION MARKETING YONDASHUVLARINING AHAMIYATI	156
Aminov Abbas Mo'minboy o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR	160
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
MINTAQADA XUSUSIY TIBBIYOT MUASSASALARIDA MARKETING STRATEGIYASI	165
Yakubov Temur G'anibekovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI	169
Siroj Zarina Rustambekovna	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING YAIM VA BANDLIKKA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	176
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Ziyodullayev Qahramon	
ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ: ПОЛЬЗА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ	185
Хамдамова Гавхар Абсаматовна	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISHNING MOLIVAVIY VOSITALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	191
Mamatov Baxodir Quldoshovich	

KO'P QIRRALI VALLARNING SHAKLLANTIRISH METODLARI VA USULLARINI TAHLIL QILISH	197
<i>Xasanov Bobirmirzo Maxmudali o'g'li, Valixonov Dostonbek Azim o'g'li, Alibekov Rasulbek Qanotbek o'g'li</i>	
MINTAQA SANOATINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	205
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	209
<i>Nomozova Qumri Isoyevna</i>	
XALQARO STANDARTLAR TALABLARI ASOSIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	216
<i>Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li</i>	
QASHQADARYO VILOYATIDA XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHNI TARTIBGA SOLISH TIZIMI	221
<i>Achilova Firuza Kurbanovna</i>	
BANK MENEJMENTIDA INKLYUZIV MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI, TAMOYILLARI VA STRATEGIK AHAMIYATI	225
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
MINTAQADA OLIY TA'LIM TIZIMINING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	229
<i>Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li</i>	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	235
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INVESTITSiya FAOLIYATINI BOSHQARISH	240
<i>Xatamov Nurbek Ochildiyevich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING AMALDAGI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI YUZASIDAN TAKLIFLAR	245
<i>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</i>	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIK RISKLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	251
<i>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	257
<i>Karimov Shohruh Boydulla o'g'li</i>	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AKSIYADORLIK JAMIYATINING HISOBOTLARINI XALQARO STANDARTLARGA TRANSFORMATSIYA QILISH	262
<i>Astanov Zafar Murodillayevich</i>	
QARAMA-QARSHI AYLANUVCHI IKKI ROTORLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	266
<i>Pirmatov Nurali Berdiyevich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich, Qurbonov Najmiddin Abduxamidovich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL VA INVESTITSION MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	272
<i>Norboyev Sarvar Azodovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY AHAMIYATI	277
<i>Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li</i>	
ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S MAIN ECONOMIC INDICATORS AND GDP GROWTH	283
<i>B. Beknazarov</i>	

SOTISH JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA MARKETING TADQIQOTLARINING INTEGRATSIYASI	288
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ И УЗБЕКСКИЙ КОНТЕКСТ	294
Мегноров Алмардон Абдирахмонович	
RISK MANAGEMENT STRATEGIES IN UNCERTAIN ECONOMIC ENVIRONMENTS: A GLOBAL COMPARATIVE STUDY	302
Nigmatova Malika	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	307
Hamrayev Maqsudjon Saidaxmadovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI	311
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
АВТОМАТИЗАЦИЯ АУДИТОРСКИХ ПРОЦЕДУР НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ: ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО АУДИТОРСКИХ ЗАКЛЮЧЕНИЙ	316
Киличева Ф.Б.	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA YASHIL IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	320
Kushmanova Mahbuba	
GAZ TA'MINOTIDA YO'QOTISHLARNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI	324
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
DAVLAT AKTIVLARINI XUSUSIYLASHTIRISHNING MINTAQA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	329
Sharapov Farrux Shomuratovich	
КРИТЕРИИ ОТБРАКОВКИ ЭКСТРУЗИОННЫХ АЛЮМИНИЕВЫХ ПРОФИЛЕЙ ГРУППЫ ALMGSI ПО МАКРОСТРУКТУРНЫМ ПРИЗНАКАМ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ УСЛОВИЯХ	333
Ибрахимов Фаррухжон Фарходович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DEBITORLIK QARZLARI VA FAKTORING OPERATSIYALARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	336
G'oziyeva Mokhira Rustamovna	
KULTIVATOR YUMSHATKICH PANJALARI O'TMASLANISH DARAJASINING ISH KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	345
Quvondiqov Yoqub Tursunbaevich, Nuraliyev To'liq Alimardanovich	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION STRATEGIYANI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	352
To'g'onov Ibroximxo'ja	
TMK KORXONASI SHAROITIDA R6AM5 MARKALI TEZKESAR PO'LATDAN TAYYORLANGAN PARMA UCHUN TERMIK ISHLOV BERISH REJIMI	358
Djalalova Sevara Toxtamuratovna	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	362
Шоев Алим Халмуратович	
TRANSFORMATSIYA VA XUSUSIYLASHTIRISH OMILLARINING BANK SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	367
Umirzoqova Aziza Olim qizi	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	372
Ismatov Raxmatilla Oltinovich	
RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARI TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA.....	376
Yoqubjonov Ibrohim G'olibjon o'g'li	

BANK TIZIMIDAGI AKTIVLARINING UNUMDORLIGINI OSHIRISH BO'YICHA STRATEGIK YONDASHUVLAR	379
Sadikov Q.M.	
СЦЕНАРНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЁННОСТИ И СТРУКТУРНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ	383
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY XIZMATLARNI TAQDIM QILISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	390
S.M. Raximova	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	395
Qurbanova Muazzam Fazliddinova	
IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSIYALASHUVI JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING TAHLILI	399
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH MASALALARI	404
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING INNOVATSION FAOLIYATINI INVESTITSİYALAR YORDAMIDA QO'LLAB-QUVVATLASH	408
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
FRANSUZ TILIDA FE'L SEMANTIKASINING KO'PMA'NOLILIK VA BIRMA'NOLILIK ASPEKTLARI	412
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Bekmetova Munisa Karimbayevna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARDA CHET-EL INVESTISIYASI VA KREDITLARINI ROLI	418
Sultanov Anvar Abdullaevich	
INSON QON TOMIRLARINING TARMOQLANISHINI L-SISTEMALAR ASOSIDA HOSIL QILISH ALGORITMNI ISHLAB CHIQUISH	423
Boliyeva Dilrabo Nurbek qizi	
YASHIL IQTISODIYOT LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (DXSH)NING AHAMIYATI	429
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	434
Otayor Usmonaliyev	
TIJORAT BANKLARIDA VALYUTA ARBITRAJI VA UNING MOHIYATI	440
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	443
Mirzaraximova Aziza Azimdjanovna	
DON VA UN MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI	450
Boygigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TUXUM ISHLAB CHIQARISHNING JORIY HOLATI TAHLILI	454
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
ZAMONAVIY TURAR-JOY ME'MORCHILIGIDA MILLIYLIK VA AN'ANAVIYLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI	459
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
MARKAZIY QIZILQUM FOSFORIT RUDALARIDAN QIMMATBAHO KOMPONENTLARNI KOMPLEKS AJRATISH TEXNOLOGIYASI	464
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Ruzibayeva Dildora Akramovna, Xushvaqтова Dilshoda Shavkat qizi	

BANKLARDA CHAKANA KREDITLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH TARTIBI	470
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING XALQARO MODELLARI HAMDA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	476
Nodirbek Shavkatovich Mirzaaxmedov	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA XOTIN-QIZLARNING BOSHQARUV KARYERASI: MOHIYATI, ZARURIYATI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	483
Abduraxmonova Feruzabonu	
ASOSIY KAPITALGA INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISHNING RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	489
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINING TASHKILIY TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	495
Uzakova Umida Ruziyevna	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGI VA PROFESSOR-O'QITUVCHI-TALABA NISBATI O'RTASIDAGI IQTISODIY BOG'LIQLIK	502
Dusanov Salim Mamarsulovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЫ AML: АНАЛИЗ ПРАКТИК ВЕДУЩИХ БАНКОВ И СТРАН СНГ	507
Рашидов Авазбек Рахимович	
BOJXONA TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR TAHLILI	516
Radjapova Latofat Sardorovna	
DEFORMATSIYALANUVCHAN STANDART CHIZIQLI QATTIQ (STANDARD LINEAR SOLID MODEL, SLS) MODEL ISHLAB CHIQISH VA SONINI TAHLIL QILISH	523
Ahmadov Ilhom Aktam o'g'li, Faxriddinova Rayhona Vahobjon qizi, Rustamova Ruxsora Kamtar qizi	
ВЛИЯНИЕ КЕРАМИЧЕСКИХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ НА ТЕПЛОВУЮ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАМЕННОГО ТЕПЛОАККУМУЛЯТОРА В СОЛНЕЧНО-АССИСТИРОВАННЫХ БИОГАЗОВЫХ УСТАНОВКАХ	530
Д.М. Жураханов	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING KELAJAKDAGI IMKONIYATLARI	537
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
MAHALLIY BUDJETLARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA OCHIQLIKNI KUCHAYTIRISH	544
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Normatov Joxongir Murodillayevich	
DON MAHSULOTLARI TARMOG'IDA ISHLAB CHIQARISH QUVVATLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	548
Aipova Iroda Ikramovna	
BUXORO VILOYATI SANOATI ISHLAB CHIQARISHINING TARMOQ TARKIBI DINAMIKASI VA UNDAGI O'ZGARISHLAR TAHLILI	554
Toshov Mirzabek Hakimovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEZONLARI	560
Nurxo'jayeva Xilola Hakimxo'jayevna	
СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИИ УГОЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТЬЮ НА ОСНОВЕ УСТОЙЧИВОСТИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	568
Teshaboyev To'liqin Zakirovich, Muradov Botir Xayyat	
IQTISODIYOT TARMOQLARIDA SUV ISTE'MOLINING BOSHQARUVINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	578
Karimov Anvarjon Muqumjonovich, Turg'unov Muhammadaziz Baxtiyorjon o'g'li	
SUV RESURSLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA MOBIL ILOVALAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI	584
Karimov Anvarjon Muqumjonovich, Uzakov Sirojiddin Djuraboyevich	

SUN'IIY INTELLEKT VA IQTISODIYOTNING O'ZARO ALOQADORLIGI	591
Sobirov Abdurasul Abdugafarovich	
IDENTIFICATION OF WEAVING STRUCTURES IN PILE FABRICS	596
Bahrom Baturovich Dautov, Bakhtiyor Yormakhmatovich Abduganiyev, Erkin Shamsiddinovich Rayxonov, Nazar Kilichov Bafoevich	
INNOVATIVE APPROACHES TO ENSURING FINANCIAL STABILITY IN COMMERCIAL BANKS	602
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATI VA OLIY TA'LIM SIFATI KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK MASALALARI	608
Pirmedova Xayitgul Muxammedovna	
TIJORAT BANKLAR FAOLIYATIDA DAROMADLAR VA UNING AHAMIYATI	613
Kenjayev M.G'.	
MAJBURIYATLAR AUDITINING ASOSIY O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	618
Ergasheva Vasila Abdumajitovna	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARI MOLIVAVIY NATIJADORLIGINI TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	623
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI TAHLILI	630
Djurayeva Lola Abdugabbarovna	
JAMOAT YO'LOVCHI TRANSPORTINI YO'NALISHLARDA HARAKATI MUNTAZAMLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	635
Nazarov Anvar Aripovich, Siddiqov Beknazar Jumanazar o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	643
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
O'ZBEKISTONDA YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLARNI SOLIQQA TORTISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA RAQAMLI MA'MURCHILIK	649
Yakubov San'atbek Ravshanbekovich	
ISHLAB CHIQRISH SANOATI CHIQINDILARIDAN LITIIY BIRIKMALARINI AJRATIB OLISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIK YECHIMLARI	655
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Komilov Botir Asqar o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIVAVIY RISKLARINI BAHOLASHDA MIQDORIY USULLARDAN FOYDALANISH	663
Raximov Abduxalil Toshbotirovich	
JUN TOLASINI MAYDA VA YIRIK IFLOSLIKlardan TOZALASH TEXNOLOGIYASI VA USKUNALARINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
O'ZBEK VA FRANSUZ TILLARIDA KASB-HUNAR TA'LIMI TERMINLARINING SEMANTIK QIYOSIY TAHLILI	673
Jabbarova Gulbahor Jumanazarovna	

O'ZBEK VA FRANSUZ TILLARIDA KASB-HUNAR TA'LIMI TERMINLARINING SEMANTIK QIYOSIY TAHLILI

Jabbarova Gulbahor Jumanazarovna

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi,
Kasbiy ta'limni rivojlantirish departamenti bosh mutaxassisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada tilshunoslikda termin va terminologiya tushunchalari, shuningdek, kasb-hunar sohasiga tegishli terminlarning o'ri va ahamiyati tahlil qilinadi. O'zbek va fransuz tillarida kasb-hunar ta'limiga oid terminlarning umumiy leksik ma'nodan maxsus sohaviy ma'noga ko'chish jarayoni, semantik torayish hamda ixtisoslashuv holatlari yoritib beriladi. Bundan tashqari, terminlarni semantik jihatdan guruhlash orqali ularning ichki tizimi, ma'no yaqinliklari va farqlari qiyosiy nuqtayi nazardan ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: terminologiya, atamashunoslik, istilohiy birlik, kasbiy ta'lim, kasbiy kompetentlik, ma'noshunoslik, qiyosiy tadqiqot, chegaralanish, doira.

Abstract. The article examines the concepts of term and terminology in linguistics, as well as the specific features of terms related to the field of vocational education. It analyzes the process by which vocational education terms in Uzbek and French shift from general language meanings to specialized domain-specific meanings, highlighting the phenomena of semantic narrowing and specialization. In addition, through semantic classification of terms, their internal system, semantic similarities, and differences are explored from a comparative perspective.

Keywords: terminology, designation, terminological unit, vocational education, professional competence, semantics, comparative analysis, boundary, limit.

Аннотация. В статье рассматриваются понятия термина и терминологии в лингвистике, а также особенности терминов, относящихся к сфере профессионального образования. Анализируется процесс перехода терминов профессионального обучения в узбекском и французском языках от общезыкового значения к специализированному отраслевому значению, выявляются явления семантического сужения и специализации. Кроме того, на основе семантической группировки терминов в сопоставительном аспекте раскрываются их внутренняя система, сходства и различия значений.

Ключевые слова: терминология, номинация, терминологическая единица, профессиональное образование, профессиональная компетентность, семантика, сопоставительный анализ, граница, предел.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimlarining globallashuvi va o'zaro integratsiyalashuvi jarayonida kasb-hunar ta'limi sohasiga oid terminologiyani tillararo qiyosiy-tipologik nuqtayi nazardan tadqiq etish dolzarb ilmiy vazifalardan biri bo'lib bormoqda. Mazkur yo'nalishda olib borilayotgan izlanishlar zamonaviy ilm-fan taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning nazariy va amaliy ahamiyati tobora ortib bormoqda. Xususan, genetik jihatdan bir-biriga yaqin bo'lmagan, ya'ni turli til oilalariga mansub o'zbek va fransuz tillarida kasb-hunar ta'limiga doir terminlarning

semantik xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilish tilshunoslik, terminologiya, leksikologiya, leksikografiya hamda ta'lim sohasi kesishmasida muhim ilmiy muammo sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu terminlarning mazmuniy tuzilishi, ma'no rivoji, semantik torayish va ixtisoslashuv jarayonlarini aniqlash, shuningdek, ularning tillararo o'xshash va farqli jihatlarini belgilash bugungi kunda dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Ma'lumki, termin – muayyan fan, soha yoki kasbiy faoliyat doirasida aniq tushunchani ifodalovchi til birligidir. "Termin" so'zi lotin tilidan olingan bo'lib, terminus – chegara, had ma'nolarini anglatadi va bilim yoki faoliyatning maxsus sohasiga doir tushunchani ifodalovchi so'z yoki so'z birikmasi hisoblanadi. Termin o'z terminologik maydonida bir ma'nolilikka moyillik, his-tuyg'uni ifodalamaslik, uslubiy betaraflilik kabi xususiyatlarga ega. Shuningdek, u muayyan fan, soha yoki kasbiy faoliyatda aniq tushunchani ifodalovchi so'z yoki so'z birligi sanaladi¹.

Qolaversa, terminning asosiy belgisi – aniqlik va bir ma'nolilikdir. Ammo amaliyotda ayrim terminlar umumiy tilda ham qo'llanilib, sohaviy ma'noga ega bo'ladi. Bu holat semantik torayish yoki terminlashuv jarayoni bilan izohlanadi.

Hozirgi kunda "termin" so'zi bilan bir qatorda "atama", "istiloh" so'zlari ham ayni ma'noda qo'llanmoqda. Ammo ular "termin" so'zining aynan ma'nosini to'liq ifoda eta olmaydi. "Atama" so'zi keng ma'noda bo'lib, geografik obyektlar va atoliq nomlarga nisbatan qo'llanadi. "Istiloh" so'zini esa termin ma'nosida tarixiy mavzulardagi matnlarda bimalol qo'llash mumkin².

Maqolamizning asosiy mazmuni kasb-hunar ta'limi terminlariga bag'ishlanadi. Mazkur terminlar insonning amaliy kasbiy tayyorgarligi, malakasi, kompetensiyasi va mehnat bozori bilan bog'liq tushunchalarni qamrab oladi. Shu bois, ushbu terminlarning semantik xususiyatlarini o'rganish nafaqat tilshunoslik, balki ta'lim siyosati nuqtayi nazaridan ham dolzarbdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kasb-hunar ta'limi terminologiyasining semantik qiyosiy tahlili tilshunoslik va terminologiya nazariyasi kesishgan nuqtada shakllanadi. Ushbu yo'nalishda o'zbek va fransuz tillaridagi termin tizimlarini qiyoslash uchun, avvalo, terminning mohiyati, uning shakllanish tamoyillari hamda semantik tuzilishini aniqlash zarur.

O'zbek tilshunosligida terminologiya nazariyasining asoslari Abdurahmonov G.'ning 2018-yildagi tadqiqotida tizimli ravishda yoritilgan. Muallif terminni maxsus tushunchani ifodalovchi, aniq va imkon qadar bir ma'noli birlik sifatida talqin etadi hamda sohaviy termin tizimining ichki mantiqiy bog'liqligini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv kasb-hunar ta'limi terminlarini semantik jihatdan tahlil qilishda ularning konseptual asosini aniqlash uchun muhim nazariy zamin yaratadi.

Rahmatullaev Sh.ning 2019-yilda chop etilgan asarida hozirgi o'zbek adabiy tilining leksik-semantik tizimi tahlil qilinib, so'z ma'nosining ko'p qatlamli tabiati, polisemiya moyillik hamda termin va umumxalq leksikasi o'rtasidagi chegaralarning dinamik xususiyati ko'rsatib beriladi. Bu jihat kasb-hunar ta'limi terminlarining ayrim hollarda umumtil birliklaridan terminlashish yo'li bilan shakllanishini izohlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kasb-hunar ta'limi terminologiyasining lingvistik xususiyatlari Karimov A.ning 2021-yildagi tadqiqotida atroflicha yoritilgan. Muallif mazkur soha terminlarining struktur-semantik modellari, o'zlashma terminlarning roli hamda milliy ekvivalent yaratish muammolarini tahlil qiladi. Ayniqsa, terminlarning semantik aniqligi va ularning ta'lim tizimidagi funksional yuklamasi o'rtasidagi bog'liqlik qiyosiy tadqiqot uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro terminologiya nazariyasida Cabré M. T.ning 1999-yilda nashr etilgan asari alohida o'rin tutadi. Muallif terminni faqat tushunchaning nomi sifatida emas, balki muayyan ijtimoiy-kommunikativ muhitda qo'llaniladigan ko'p o'lchovli birlik sifatida talqin etadi. Bu yondashuv o'zbek va fransuz tillaridagi kasb-hunar ta'limi terminlarini semantik hamda diskursiv nuqtayi nazardan tahlil qilish imkonini beradi.

Dubois J. va boshqalarning 2002-yilda chop etilgan "Dictionnaire de linguistique" asarida lingvistik terminlarning aniqlanishi, ularning konseptual doirasi hamda semantik chegaralari izohlangan. Fransuz tilidagi terminologik birliklarning shakllanishi va normativlashuvi masalalarini tushunishda mazkur manba muhim ahamiyatga ega.

Rey A.ning 1992-yilda nashr etilgan tadqiqotida terminologiya "nom" va "tushuncha" o'rtasidagi munosabat sifatida talqin qilinadi. Muallif terminning semantik barqarorligi, tizimliliigi hamda terminologik tizimdagi sinonimiya va variativlik masalalariga e'tibor qaratadi. Bu esa fransuz tilidagi kasb-hunar ta'limi terminlarini o'zbek tilidagi ekvivalentlari bilan qiyoslashda semantik tafovutlarni aniqlash imkonini beradi.

Picht H. va Draskau J.ning 1985-yildagi tadqiqotida terminologiya mustaqil ilmiy soha sifatida asoslanib, termin yaratish va standartlashtirish jarayonining nazariy tamoyillari ishlab chiqilgan. Mualliflar terminning bir ma'noliligi, aniqligi va tizimliliigini asosiy talab sifatida belgilaydilar.

1 <https://qomus.info/encyclopedia/cat-t/termin-uz/>

2 <https://qomus.info/encyclopedia/cat-t/termin-uz/>

ISO 704 standarti terminologik ishlarni amalga oshirishda tushunchaga yo'naltirilgan yondashuvni, aniqlik va izchillikni ta'minlash zarurligini belgilaydi. Ushbu hujjat kasb-hunar ta'limi terminlarini qiyosiy-semantik tahlil qilishda tushunchalar iyerarxiyasini aniqlash hamda ekvivalentlik darajasini belgilash uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Shunday qilib, o'zbek va fransuz tillarida kasb-hunar ta'limi terminlarining semantik qiyosiy tahlili milliy terminologiya maktabi yutuqlari hamda xalqaro terminologiya nazariyasi tamoyillariga tayangan holda amalga oshirilishi lozim. Yuqoridagi manbalar terminning nazariy mohiyati, semantik tuzilishi va standartlashuv jarayonlarini yoritib, tadqiqotning konseptual hamda metodologik asosini shakllantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida o'zbek va fransuz tillaridagi kasb-hunar ta'limi terminlari me'yoriy hujjatlar, darsliklar, izohli lug'atlar hamda terminologik manbalardan tanlab olindi. To'plangan birliklar komponent tahlil, kontekstual tahlil va qiyosiy-semantik usullar asosida o'rganildi. Terminlarning ma'no hajmi, struktur modeli va ekvivalentlik darajasi aniqlanib, ularning tushunchaviy mosligi hamda farqli semantik xususiyatlari tizimli ravishda baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Termin semantikasi uning aniq, bir ma'noli bo'lishi bilan xarakterlanadi. Ammo kasb-hunar ta'limi terminlarining ko'pchiligi umumiy til leksikasi negizida shakllangan bo'lib, muayyan sohada maxsus ma'no kasb etadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida kasb-hunar ta'limi o'ta muhim o'rin tutadi. Bu sohaga oid terminlar jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, mehnat bozori va ta'lim siyosati bilan bevosita bog'liq. Shu bois kasb-hunar ta'limi terminologiyasini lingvistik nuqtayi nazardan o'rganish, xususan, ularning semantik xususiyatlarini ochib berish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Terminlar o'z paydo bo'lishi va shakllanishi jarayonida moddiy hamda ma'naviy dunyo, narsa va buyumlar bilan bog'liq hodisalarni ifodalaydi. Ular asosan o'zlashtirilgan so'zlar orqali turli so'z yasash shakllarini o'z ichiga oladi va zamon hamda makon doirasida ro'y beradigan voqealardan kelib chiqib, milliy va madaniy lisoniy birliklar orqali shakllanadi.

Terminlar oddiy so'zlardan farqli ravishda o'z asl ma'nosini aniq va bir xil tarzda saqlaydi hamda muayyan sohada ixtisoslashgan bo'ladi. Shu sababli, bir so'z terminga aylangach, u faqat o'z sohaviy ma'nosini ifodalaydi va umumiy tildagi keng ma'noga ega bo'lmaydi.

Misol qilib, quyida kasb-hunar ta'limiga oid ayrim terminlarni ikki tilda jadval ko'rinishida keltiramiz (1-jadval):

1-jadval. Kasb-hunar ta'limiga oid terminlarning o'zbek va fransuz tillaridagi qiyosiy tavsifi³

O'zbekcha termin	Fransuzcha termin	Semantik izoh
kasb	profession	Muayyan faoliyat turi, malaka talab etuvchi mehnat sohasi
hunar	métier	Amaliy ko'nikma va mahoratga asoslangan kasbiy faoliyat
malaka	qualification	Kasbiy bilim va ko'nikmalar darajasi
kompetensiya	compétence	Bilim, ko'nikma va tajribani amalda qo'llash qobiliyati
kasbiy tayyorgarlik	formation professionnelle	Muayyan kasbga tayyorlash jarayoni
mehnat bozori	marché du travail	Ishchi kuchiga bo'lgan talab va taklif tizimi
amaliyot	stage	O'quv jarayonida amaliy tajriba o'ttirish bosqichi

Yuqorida berilgan jadvalni tahlil qiladigan bo'lsak, o'zbek tilida kompetensiya va malaka oddiy so'zlardan farqli ravishda aniq sohaviy ma'noga ega bo'lsa, fransuz tilida formation professionnelle termin sifatida faqat kasbiy tayyorgarlik jarayonini ifodalab kelmoqda, umumiy formation so'ziga qaraganda aniqlik va ixtisoslashuv ustunlik qiladi.

Terminlarni semantik jihatdan guruhlash ularning ma'no va vazifasini ochib berishda muhim bo'lib, kasb-hunar ta'limida terminlar odatda to'rt asosiy guruhga ajratilganligini ko'rish mumkin.

1. Ta'lim jarayoniga oid terminlar.

O'zbek tilida misollarni kuzatamiz:

- kompetensiya – kasbiy malaka va qobiliyatlar majmuini anglatadi; oddiy nutqdagi qobiliyat so'ziga qaraganda aniq va ixtisoslashgan;
- malaka – muayyan kasb sohasidagi tayyorgarlik va malaka darajasini ifodalaydi;

- kasbiy ta'lim – kasbga yo'naltirilgan maxsus ta'lim jarayonini anglatadi, oddiy ta'lim so'zidan farq qiladi;
- amaliy ta'lim – faqat amaliy mashg'ulot va ko'nikmalarni o'rgatish jarayonini ifodalaydi;
- tadqiqot – umumiy ma'noda izlanish, tadqiq qilishni anglatadi, kasbiy tadqiqot termin sifatida ma'lum sohadagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini anglatadi;
- sertifikat – umumiy so'z sifatida hujjatni ifodalasa, kasb-hunar sohasida esa muayyan malaka darajasini tasdiqlovchi rasmiy hujjat va h.k.

Fransuz tilidagi misollarga e'tibor bersak:

- formation professionnelle – kasbiy tayyorgarlik jarayonini;
- formation pratique – amaliy o'qitish jarayonini anglatadi;
- umumiy formation so'zi esa har qanday o'qitish jarayonini ko'rsatishi mumkin;
- compétence – bilim va ko'nikmalar majmuini;
- qualification – muayyan kasb sohasidagi malaka darajasini ifodalaydi;
- formation pratique – amaliyotga asoslangan ta'lim va h.k.

Ushbu terminlar jarayon va harakatni ifodalaydi, ular protsessual semantikaga ega.

2. Kasb va ixtisosga oid terminlar:

- kasb – asosiy mehnat faoliyati;
- hunar – amaliy mahoratga asoslangan kasb;
- ixtisos – kasb ichidagi tor yo'nalish;
- profession – rasmiy kasb;
- métier – amaliy hunar;
- spécialité – ixtisos yo'nalishi.

Bu guruhda terminlar ierarxik munosabatda bo'ladi, umumiy tushunchadan (kasb) tor yo'nalishgacha (ixtisos).

3. Malaka va natijaga oid terminlar:

- malaka – muayyan kasb sohasidagi tayyorgarlik darajasi;
- kompetensiya – bilim va ko'nikmalar majmuasi;
- tajriba – amaliy ish faoliyati;
- qualification – malaka darajasi;
- compétence – ko'nikmalar majmuasi;
- expérience – tajriba.

Bu terminlar kompleks semantikaga ega va ta'lim natijasini ko'rsatadi.

4. Baholash va nazoratga oid terminlar:

- baholash – natijani aniqlash jarayoni;
- nazorat – ta'lim jarayonini tekshirish;
- imtihon – rasmiy sinov;
- évaluation – baholash;
- contrôle – nazorat;
- examen – imtihon.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, mazkur terminlar o'zbek tilida pedagogik ma'noga ega, fransuz tilida esa huquqiy va institutsional ma'noga ega.

Semantik jihatdan umumlashtirsak, o'zbek va fransuz tillarida kasb-hunar ta'limi terminlari quyidagi umumiy semantik xususiyatlarga ega: aniqlik, sohaviylik, tizimlilik, maqsadga yo'naltirilganlik.

Farqli jihatlar esa milliy ta'lim tizimi, huquqiy muhit va ijtimoiy an'analar bilan bog'liq.

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, o'zbek va fransuz tillarida kasb-hunar ta'limiga oid terminlar semantik jihatdan o'xshash asosga ega bo'lsa-da, ularning ma'no nyuanslari har bir tilning milliy, ijtimoiy va ta'limiy xususiyatlari bilan belgilanadi. Terminlarning semantik tahlili kasb-hunar ta'limi sohasidagi ilmiy tadqiqotlar uchun mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonov G'. O'zbek tili terminologiyasi asoslari. – Toshkent, 2018.
2. Rahmatullaev Sh. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent, 2019.
3. Karimov A. Kasb-hunar ta'limi terminologiyasining lingvistik tahlili. – Toshkent, 2021.
4. Cabré M. T. Terminology: Theory, Methods and Applications. – Amsterdam, 1999.
5. Dubois J. et al. Dictionnaire de linguistique. – Paris, 2002.
6. Rey A. La terminologie : noms et notions. – Paris, 1992.
7. Picht H., Draskau J. Terminology: An Introduction. – Guildford, 1985.
8. ISO 704: Terminology work – Principles and methods.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100